

Finanční jednohubky

ODPOVĚDI NA DALŠÍCH 50 DŮLEŽITÝCH
OTÁZEK EKONOMIE A FINANČÍ

Od autora knihy **Ekonomické jednohubky**

Michal Skořepa

Finanční jednohubky

ODPOVĚDI NA DALŠÍCH 50 DŮLEŽITÝCH
OTÁZEK EKONOMIE A FINANČÍ

Od autora knihy **Ekonomické jednohubky**

Michal Skořepa

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

*Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**. Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU a použití této knihy k trénování AI jsou **bez souhlasu nositele práv zakázány**.*

Michal Skořepa

Finanční jednohubky

**Odpovědi na dalších 50 důležitých otázek
ekonomie a financí**

Vydala GRADA Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

tel.: 234 264 401

www.grada.cz

jako svou 9331. publikaci

Realizace obálky Vojtěch Wagner

Sazba Jan Šístek

Odborná redaktorka: Ing. Michaela Průšová

Počet stran 296

První vydání, Praha 2024

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod a.s.

© GRADA Publishing, a.s., 2024

ISBN 978-80-271-7403-4 (ePub)

ISBN 978-80-271-7402-7 (pdf)

ISBN 978-80-271-3057-3 (print)

OBSAH

ÚVOD	9
O odporných babiznách aneb Jaká jsou tři základní pravidla správného zacházení s penězi?	11
O veselých vodácích aneb Jak celkově přistupovat k našim výdajům?	17
O posprejovaných fasádách aneb Proč je finanční rezerva pro spoustu lidí tak strašný problém?	27
O holandských mistrech aneb Kolik bychom měli odkládat do rezervy a jak velká má rezerva být?	33
O tajuplných melounech aneb Proč je téma pojištění tak nudné a nepříjemné?	37
O velkých vnaďách aneb Jak se můžeme proti nepříjemnostem pojistit my sami?	41
O temných veršotepcích aneb Jak jsme proti nepříjemnostem pojištění svým okolím?	47
O pohrkaných štěňatech aneb Proč si při investování úspor můžeme dovolit zvýšené riziko?	53
O opatrných odvážlivcích aneb Proč je při investování úspor vyšší riziko přímo žádoucí?	57
O zbožňovaných věstcích aneb Proč by mezi rizikem a očekávaným výnosem měla být úměra? ..	61
O záhadných mimozemšťanech aneb Proč v praxi úměra mezi rizikem a očekávaným výnosem platí jen částečně?	67
O nobelovských vidlích aneb Skutečně platí, že s dlouhodobostí investice její rizikovost klesá?	77
O rozkřápnutých vajíčkách aneb Jak snížit riziko bez snížení očekávaného výnosu?	83

O krvavých kolenech	
aneb Na co si dát při investování pozor?	87
O podvedených hvězdách	
aneb Kde hledat informace při rozhodování o investicích?	93
O hraběcích radách	
aneb Jak si můžou domácnosti pomoci v době extrémní drahoty?	99
O zažloutlých fešácích	
aneb Jak bychom měli spořit a investovat v době vysoké inflace?	103
O válečných vyznamenáních	
aneb Existuje něco zadarmo?	107
O nebezpečných karamelkách	
aneb Je dobré dávat dětem kapesné?	111
O hrabivých kuřatech	
aneb Kdy a jak dávat dětem kapesné?	115
O holých drátech	
aneb Připravují školy naše děti dobře na finanční a ekonomický život?	119
O zacpaných nosech	
aneb Je úvěr hříchem?	123
O rychlých pizzařích	
aneb Je úrok hříchem?	127
O zamilovaných dlužnících	
aneb Bylo úročení půjček v historii lidstva vždycky samozřejmé?	133
O prázdninových chatkách	
aneb Proč je doplatek při předčasném splacení hypotéky logický?	137
O zimomřivých pistolnících	
aneb Má člověk s úvěrem naříkat pokaždé, když ČNB zvýší úrokové sazby?	145
O táborákových hitech	
aneb Je mnohamiliardové zadlužení Česka problém?	149
O neobvyklých vysvědčeních	
aneb Je bydlení v nájmu vyhazováním peněz z okna?	155
O připoutaných dámách	
aneb Jaká jsou pro a proti používání hotovosti?	163

O lišáckých festivalech aneb Je dobře, když zákon nutí obchody přijímat platby v hotovosti?	169
O kočárových projíždkách aneb Může hotovost zcela zmizet ze světa?	173
O zklamaných romanticích aneb K čemu je bitcoin?	177
O kyselých okurkách aneb Můžou finanční trhy fungovat neefektivně?	185
O zlevněných banánech aneb Jak můžou vysoké úrokové sazby rozkymácat bankovní sektor?	189
O přeplacených funebrácích aneb Proč odvodové výhody OSVČ oproti zaměstnancům nejsou správné?	197
O superhrubých jogínech aneb Dávaly by výhody OSVČ oproti zaměstnancům přece jen nějaký smysl?	201
O meruňkových sadech aneb Jsou daňové výjimky správné?	207
O složitém žonglování aneb Kdo a jak hlídá v Česku konkurenci?	213
O komunistických spáčích aneb Jak řešit vysoké ceny nemovitostí?	219
O nekouřících kuřácích aneb Je české zdravotní pojištění férové?	223
O plovárenských buranech aneb Jak se postavit k hladu českých firem po pracovní síle?	227
O osamělých inženýrech aneb Měli bychom vítat robotizaci?	233
O měkkých pneumatikách aneb Je špatné, když mzdy rostou rychleji než produktivita?	237
O staroegyptských mumiích aneb Jak se ekonomika snaží sama tlumit dopady šoků?	241

O maminčiných obědech	
aneb Jak se počítá a k čemu je nám HDP?	247
O líných Čechách	
aneb Měří HDP správně, jak se nám vede?	255
O milostiplných darebácích	
aneb Proč je prezident pro ekonomiku velmi důležitý?	259
O nedůvěryhodných Kecalech	
aneb Dá se věřit číslům o inflaci?	263
O nezodpovědných trempech	
aneb Může být mezi viníky vysoké inflace i vláda?	271
O ekonomických vulgarismech	
aneb Čím, jak a proč vlády ovlivňují chod ekonomiky?	277
SLOVNÍČEK POJMŮ A ZKRATEK	285

ÚVOD

Už když jsem dokončoval starší sestřičku této knížky nazvanou Ekonomické jednohubky, bylo čím dál jasnější, že spousta zajímavých, důležitých a leckdy ne úplně jednoduchých témat bude muset zůstat v šuplíku, protože se všechna do jedné knížky nevešla. Teď se tedy mnohá z těchto témat přesunula ze šuplíku na stránky druhé knížky, Finančních jednohubek.

Obě sesterské knížky mají stejný podtitul (Odpovědi na 50 důležitých otázek ekonomie a financí), v názvu se ale částečně liší. První knížka byla zaměřená víc na makroekonomická témata. Tato druhá knížka je víc zaměřena na témata z oblasti financí, a to zejména osobních/rodinných financí.

Obě knížky spojuje základní úmysl: podat vybraná témata, pokud možno jednoduchým, místy snad i trochu zábavným způsobem – tak, aby šlo o čtení stravitelné, ne-li přímo lákavé, i pro ty čtenáře, kterým zvolená témata sama o sobě vlastně zas tak šíleně zajímavá a zásadní nepřipadají. Obě knížky mají tudíž i stejnou stavbu: jde o sadu padesáti krátkých kapitol, jednohubek, z nichž každá podává své téma jen stručně a v hlavních obrysech, aby čtenář nebyl mučen přílišnými podrobnostmi.

Všude, kde zaznívá nějaké hodnocení nebo doporučení, jde o vyjádření mého osobního názoru na danou věc. Do jaké míry se k tomuto názoru přikloní i čtenář, je samozřejmě zcela na něm.

Knížka obsahuje řadu doporučení pro nakládání s osobními/rodinnými financemi. Čtenář by měl tato doporučení brát jen orientačně: vějíř možných potíží a možností, jak se na problémy v této oblasti můžeme připravovat nebo je pak řešit, je nesmírně široký a v čase se mění tak, jak se mění finanční technologie a služby (a podvody).

V textu zaznívá řada pojmů z oblasti osobních/rodinných financí. Terminologie v tomto oboru ovšem není úplně ustálená. Může se proto stát, že v jiných knížkách najde čtenář tyto pojmy používané ve více či méně odlišném významu.

Některé klíčové pojmy jsou v této knížce – obdobně jako v Ekonomických jednohubkách – vyznačeny tučně; ty jsou shromážděny ve Slovníčku pojmů a zkratk na konci knížky.

Za několik velmi trefných postřehů k tématu investování ve fondech děkuji Jánku Hájkovi. Za shovívavost mé ženě Míše.

O ODPORNÝCH BABIZNÁCH

ANEB

**Jaká jsou tři základní pravidla
správného zacházení s penězi?**

Šperk sovětské kinematografie, slavný film Mrazík, vrcholí téměř nesnesitelně nervy drásající scénou, v níž celá banda strašlivých loupeživých desperátů na objednávku odporné Baby Jagy přepadne v zimním lese skvělého bohatýra Ivana. Ten mnohonásobnou přesilu nakonec udatně přemůže.

Ale ještě než se to povede, okoralý velitel loupežníků vytrhne babizně z ruky měšec s penězi v domnění, že Ivan nemá šanci, a tedy že vydání peněz Babou je vlastně hotová věc. Čarodějnice v reakci na to, že jí byl měšec násilně odebrán, vydala památně srdcervoucí skřek „Okradli stařenku!!!“

Patrně se obávala, že pokud přijde o celý daný měšec, čekají ji v jejím budoucím hospodaření finanční potíže. Schopnost vykouzlit si novou hotovost této čarodějnici evidentně dána nebyla. (Příjemnějším v tomto směru jsou většími čarodějnicemi centrální banky, kterým tato schopnost dána je.)

Se zlými Babami Jagami a ještě zlejšími ruskými hrdlořezi se naštěstí dostane do styku jen málokdo z nás. Do finančních potíží se ale může dostat kdokoli, a to velmi snadno – ať už cizím přičiněním (jako se stalo Babě Jaze), nebo i bez něj.

Hrozbu takových potíží výrazně snížíme, pokud se budeme držet tří základních ekonomicko-finančních pravidel. K lepšímu zapamatování si lze všimnout, že jejich klíčová slova začínají na písmeno R (rezerva, revanš, rozumění).

PRAVIDLO REZERVY: VYTVÁŘEJME SI FINANČNÍ REZERVU (PŘIPRAVME SE NA ŠPATNÉ ČASY)

Život je série příjemných a nepříjemných překvapení. Ta finančně nepříjemná můžou zatlačit naši životní úroveň velmi hluboko dolů. Takový nepěkný finanční šok na nás může padnout čistě náhodně. Nebo nám ho může nachystat nějaký loupežník, který chce záměrně urvat větší díl pro sebe na náš úkor – ať už na nás číhá na lesní cestě a jeho kyj nám hrozí okamžitou smrtí (pokud loupežníkovi rychle nezaplatíme), nebo na nás líčí past ve virtuálním prostoru a jeho emailová zpráva nám slibuje naopak báječné zbohatnutí (pokud mu rychle zaplatíme).

Dostaneme-li se do finančních potíží, je důležité mít po ruce finanční rezervu, která nám pomůže udržet se aspoň na čas na určité rozumné úrovni živobytí. Budování finanční rezervy je odkladem

části naší spotřeby z lepších časů do časů horších. Výkyvy v naší životní úrovni – které většina z nás snáší velmi špatně – budou díky takové rezervě menší. Finanční rezerva je vlastně naším vlastním, soukromým, neformálním pojištěním.

Jistě, existuje i řada jiných možností, jak takové období nouzově překlenout. Můžeme například požádat o půjčku (v bance, v jiné úvěrové společnosti, u příbuzných a podobně) nebo o sociální dávku (na úřadu práce). Nebo se můžeme smířit s výrazně nižší životní úrovní třeba v podobě vypnutého topení v našem bytě. Někdo má možná žaludek na to, aby si pomohl k chybějícím penězům nějakým zločinem.

Nicméně všechny tyto nouzové možnosti mají svá ALE. Půjčky mají svá nemalá rizika, sociální dávky se poskytují jen ve skutečně vážných případech. V chladu kvůli vypnutému topení se žije mizerně, ve vězeňském chládku ještě hůř.

Budování finanční rezervy tak vychází jako nejrozumnější možnost.

PRAVIDLO REVANŠE: PTEJME SE, ČÍM SE BUDEME REVANŠOVAT (VŠECHNO MÁ SVOU CENU)

Spousta z nás bezstarostně přistupuje na podezřele atraktivní nabídky. Tak například: rádi přistoupíme na slevu výměnou za „drobnost“ – za odevzdání našich osobních údajů. Většina z nás neřeší, že skrze tyto údaje pak může daný prodejce v budoucnu nenápadně ovlivňovat naše další nákupní chování, takže ve výsledku nás ta původní sleva může přijít zatraceně draho.

Další příklad: rádi si bereme zdarma rozdávané „noviny“ a „časopisy.“ Mnozí z nás si při tom neuvědomují, že v těchto tiskovinách se pár nepříliš informativních „článků“ topí ve spoustě reklam, které opět mohou významně usměrňovat naše budoucí nákupní chování.

A na podobnou notu: rádi si koupíme dluhopisy se slíbeným nezvykle vysokým výnosem. A často neřešíme, že tento slíbený výnos je obvykle vykoupěn vysokým rizikem slzavého konce – že vydavatel dluhopisu nám nakonec nezaplatí onen výnos, a možná nám dokonce nevrátí ani vložené peníze.

A taky: rádi si koupíme zboží, jehož aktuální cena je podle tvrzení prodejce výsledkem ohromné slevy z ceny „obvyklé“. Mnozí z nás si nevšimnou, že ta takzvaná obvyklá cena ve skutečnosti zas tak

obvyklá není, že je to spíš cena neobvykle vysoká, kterou prodejce používal jen krátce před zlevněním, aby pak mohl slavnostně tvrdit, jak dramaticky zlevnil.

A s dovolením ještě jeden, poslední příklad (o kterém už byla zmínka výše): rádi odpovíme na emailovou zprávu, která nám slibuje nějaký mimořádný příjem. Může jít o oznámení, že zrovna my dostáváme exkluzivní možnost pomoci komusi kdesi na druhém konci světa získat miliardové dědictví nebo že zrovna nás kdosi vylosoval v jakési loterii o úžasné výhry nebo že zrovna nás jakýsi velký obchodní řetězec chce odměnit za nákupní věrnost úžasným dárkem. Ne vždycky si bohužel uvědomíme, že svým rozhodnutím uvěřit takovým nevěrohodným báchorkám – někdy stačí dokonce i pouhé kliknutí na podezřelý odkaz – riskujeme své zapletení do nějakého nehezkého podvodu, umožníme instalaci něčeho nevídaného do našeho mobilu a podobně.

Obecně řečeno: stává se, že občas narazíme na možnost pořídit od někoho něco vcelku hodnotného s tím, že se od nás vyžaduje poměrně snadná protislužba nebo poměrně nízká platba (nebo se po nás dokonce – panenka skákavá – nechce vůbec nic!). Ve všech takových případech, a zejména pokud nám takovou možnost někdo aktivně nabízí, nebo až vnucuje, by se nám měla v hlavě rozsvítit výstražná kontrolka.

Měli bychom se sami sebe zeptat: Proč si ten člověk (nebo firma) takto dělá škodu? Co je za tím, že jeho nabídka je tak výhodná, tak neférová v můj prospěch a v jeho neprospěch? Skutečně mám jako z udělení zrovna já to úžasné, historické, neuvěřitelné štěstí, že jsem narazil na někoho, kdo se nechá napálit a ke své škodě mně něco nabízí výměnou za něco daleko méně cenného?

Čím menší je hodnota, kterou se mám své protistraně „revanšovat,” tím by nám taková nabídka měla být podezřelejší.

PRAVIDLO ROZUMĚNÍ: ROZUMĚJME NAŠIM FINANČNÍM OPERACÍM (NEDĚLEJME NIC NASLEPO)

Když něčemu ani zhruba, rámcově nerozumím, tak bych do toho neměl jít. Mnozí se dostaneme do potíží, protože „něco” podepíšeme, aniž bychom rozuměli, o co se jedná – spolehne se jen na to, že nám to k podpisu dává někdo, kdo má na sobě hezký oblek a mluví, jako když medu ukapuje.

Podobá se to ochotě skočit do neznámé vody jen proto, že nám někdo vychválí, jak to bude příjemné a bezpečné. Nejde o to neskákat do žádné vody; jde o to neskákat do takové vody, u které nevíme, jak je hluboká, jaké jsou v ní víry, co v ní plave za havěť a podobně.

Podobně nejde o to, že bychom se vůbec neměli zadlužovat nebo investovat. Jde o to, že pokud nerozumíme investici, kterou nám někdo nabízí, tak bychom do ní své peníze prostě dávat neměli. A stejně tak na straně dluhů: pokud uvažujeme o čerpání půjčky, ale nejsme si jistí, že chápeme všechny její důsledky, tak bychom s takovou úvahou měli zase přestat.

Okruh finančních operací (investic, půjček), které jsou nám v rámci tohoto pravidla dostupné, si můžeme samozřejmě rozšířit – tím, že si seženeme potřebné informace, vše si důkladně promyslíme a o daném nápadu si promluvíme s někým, kdo tomu rozumí nebo kdo už daný nápad vyzkoušel.

V praxi ale tuto zásadu bohužel nelze brát zcela doslova. Většina finančních operací je dnes tak složitá a má tolik různých možných finančních a právních scénářů a důsledků, že úplně dokonalé porozumění je pro běžného smrtelníka v podstatě nemožné.

Měli bychom se tedy snažit pochopit aspoň základní obrysy zvažované operace, přičemž detailům, které nejsme schopni domyslet a promyslet, rozumět nebudeme. S tím, že zvažované finanční operaci rozumíme jen v hlavních rysech, bychom se ovšem měli smířit jen v případě, že jsme si jisti tím, že naše protistrana je solidní a že na nás právě v některém nenápadném detailu nešije nějakou šerednou boudu. A už není tak podstatné, proč je protistrana takto solidní: jestli přímo z povahy lidí, kteří protistranu tvoří, nebo je k solidnosti přinucena silným konkurenčním tlakem nebo dobře nastavenou státní regulací. (Leckdo z nás možná pochybuje, že něco z toho – tedy solidní lidé, silná konkurence a dobře nastavená státní regulace – vůbec existuje. Tuto temnou diskuzi tady ale radši neotvíráme.)

Zkrátka pokud se v honbě za vysokým výnosem nebo sladším životem pouštíme do finančních operací, kterým nerozumíme a kde si nejsme jakžtakž jisti solidností protistrany, koledujeme si o průšvih.

O VESELÝCH VODÁČÍCH

ANEB

**Jak celkově přistupovat
k našim výdajům?**

V moderním finančním světě se musíme neustále vyhýbat různým úskalím a včas rozpoznávat nebezpečné proudy. V úvahách, jak celkově přistupovat k našim výdajům, proto budeme vycházet z logiky, kterou uplatňuje zodpovědný vodák vydávající se na divokou řeku.

VODÁK SVOU VÝBAVU V LODI ŘEŠÍ PODLE DŮLEŽITOSTI

(1) Nejdřív si vezme záchrannou vestu, protože bez ní mu hrozí ztráta života. Při plavbě má pak vestu přímo na sobě. Vesta je tak v lodi „umístěna“ tak, (a) aby vodákovi v žádném případě nemohla odplout a (b) aby v případě krizové situace mohla ihned posloužit svému účelu, tedy držet vodáka nad hladinou.

(2) Dále má vodák v lodi pádla – ta jsou během plavby potřebná téměř pořád. Vedle toho myslí i na věci, které možná nejsou potřebné pořád a hned na začátku, ale jejichž použití vodák v zájmu příjemného zážitku předem plánuje a do lodi se ještě pořád vejdou. Může jít například o láhev rumu na plánovaný přípitek s ostatními členy vodácké skupiny po zdolání nějakého mimořádně těžkého úseku. Ve srovnání se záchrannou vestou nemusí být umístění rumu v lodi už tak opatrné a tak blízko po ruce, protože v případě ohrožení života bude okamžitý lok rumu chybět vodákovi rozhodně méně než okamžité využití záchranné vesty.

(3) Pokud je na lodi pořád ještě místo, přicházejí na řadu už vysloveně nadstandardní položky, jako je třeba stará odrbaná kytara. Stejně bychom měli přistupovat i my k našim výdajům.

REZERVA JAKO ZÁCHRANNÁ VESTA

V prvním kroku (který ovšem může trvat řadu měsíců nebo i let) si vybudujeme **finanční rezervu** – to je naše finanční „záchranná vesta“. Budováním rezervy rozumíme postupné hromadění finanční částky určené na aspoň přechodné pokrytí případných budoucích problémů v našem rozpočtu, tedy neplánovaného snížení příjmů nebo neplánovaného zvýšení výdajů. Je zde očekávání, že jednoho ošklivého dne budeme potřebovat tuto rezervu nebo aspoň její část **zlikvidovat** (to jest, přeměnit na běžné peníze) poměrně rychle a bez výrazné ztráty na hodnotě.

Proto bychom se k rezervě měli chovat jako k záchranné vestě: měli bychom ji **investovat** (umístit, uložit, držet) tak:

(a) aby bylo malé riziko, že nám ještě před příchodem potíží „odpluje“. Rezervu bychom tedy měli investovat v podobě, která bude **nízkoriziková** (to jest, je malá pravděpodobnost, že v době, kdy ji potřebujeme využít, bude mít rezerva extrémně nízkou hodnotu),

(b) aby mohla v případě potíží ihned posloužit svému účelu. Rezerva by tedy měla být investována v podobě, která bude hodně **likvidní** (to jest, bude možné ji snadno a rychle převést na běžné peníze bez velkých ztrát na její hodnotě).

CO JE A CO NENÍ INVESTICE

Slova „investice“ a „investovat“ jsou v hlavách mnohých z nás spojena se speciálními situacemi, kdy jde o riskantní, promyšlené, dlouhodobé nakládání s velkým objemem peněz.

Podle tohoto pocitu má smysl mluvit o investici, pokud jde o uložení (umístění, držení) milionů korun, a to do akcií, dluhopisů, nemovitostí nebo třeba starožitností, a na dlouhé měsíce nebo roky; investují maharadžové, hvězdy NBA a generální ředitelé Českých drah, ale nikoliv normální lidé.

V téhle knížce ale budeme o investicích a investování mluvit bez těchto obsahových omezení. Investicí tady budeme rozumět jakoukoliv formu držení (uložení) finančních prostředků.

Pokud tedy strčíme tisícikorunovou bankovku do peněženky (s tím, že ji nejspíš pozítří zase vytáhneme při placení v supermarketu), je to jeden možný způsob, jak investovat tisíc korun (s odhadovaným investičním horizontem dva dny). Pokud tuto tisícovku uložíme na běžný účet v bance (s tím, že ji nejspíš už zítra využijeme na zaplacení v restauraci), i to je jeden způsob, jak investovat tento obnos (s odhadovaným horizontem jeden den).

Ze samotného použití slova „investice“ nijak neplyne, jestli jde o investici promyšlenou nebo zjevně výhodnou. Ostatně i výše uvedené vložení tisícovky do peněženky nebo její uložení na běžný účet na den nebo na deset let může být za jistých okolností investicí velmi rozumnou.

Ideálním způsobem investice naší finanční rezervy je bankovní **spořicí účet**. Je to účet v bance, takže hodnota vkladu na tomto účtu se mění jen velmi zvolna (pokud se mění jen velmi zvolna úroveň cen v ekonomice), podobně jako hodnota vkladu na bankovním **běžném účtu**. Výběr peněz ze spořicího účtu nebo jejich převod na jiný účet se obvykle dá provést v časové lhůtě několika desítek sekund, tedy jen o málo pomaleji než z běžného účtu, a přitom je zůstatek na spořicímu účtu oproti zůstatku na běžném účtu úročen zřetelně lépe.

Za rezervu ale můžeme pokládat v podstatě cokoliv, co se dá v případě potřeby snadno a rychle převést na sumu peněz, kterou chceme mít jako finanční rezervu. Předpokládejme například, že chceme mít rezervu konkrétně ve výši 60 000 Kč; a že motorku, kterou neustále leštíme v garáži a na které se projíždíme o víkendech, je možné – a i v budoucnu bude možné – prodat snadno a rychle tak, abychom za ni utržili aspoň oněch 60 000 Kč. Díky vlastnictví této motorky můžeme usínat s pocitem, že máme svou rezervu vybudovanou.

Podmínka, že je a bude možné motorku prodat „snadno a rychle“ se samozřejmě rozumí včetně toho, že si v případě potřeby umíme prodej motorky vůbec představit, tedy že se po jejím prodeji nezhroutíme v slzách. (Pokud laskavý čtenář v garáži žádnou motorku neleští, může si do předchozího příkladu namísto ní doplnit svou osobní vlastnickou úchylku – ať už je to trsátko darované slavným kytaristou, po babičce zděděný míšeňský porcelánový svícen s rozkošnými andílky nebo kvalitní klisna s dobrým rodokmenem. Podstatné jsou jen dvě výše zmíněné podmínky: že jsme ochotni se přinejhorším s danou cenností rozloučit a že jsme si jisti, že bude možné v případě potřeby danou věc rychle zpeněžit s výtěžkem ve výši aspoň oněch cílových 60 000 Kč.)

BĚŽNÉ VÝDAJE JAKO PÁDLA

Vodákova pádla se dají přirovnat k penězům připraveným k pokrytí **běžných výdajů** – tedy pravidelných výdajů na potraviny, oblečení, bydlení, vodu, elektřinu, dopravu, pojištění a podobně. Stejně jako (standardní) plavba není možná bez pádel, tak ani (standardní) život není možný bez běžných výdajů.

A stejně jako má vodák pádla neustále po ruce pro okamžitou úpravu směru nebo rychlosti plavby, i peníze na běžné výdaje by měly být neustále k dispozici pro okamžitou platbu. Optimálním způsobem umístění peněz určených na běžné výdaje očekávané v blízké budoucnosti je proto rozumná kombinace určitého objemu hotovosti v peněžence a určité výše vkladu na běžném účtu v bance – podle toho, do jaké míry očekáváme, že budeme běžné výdaje hradit spíš v hotovosti versus spíš bezhotovostně. (V dalším textu budeme obvykle peněženku a běžný účet uvádět bok po boku. Svou podstatou totiž běžný účet vlastně není nic víc než elektronická peněženka – obě umožňuje okamžitě zaplatit, ovšem tato možnost je u obojího vykoupena zanedbatelným očekávaným výnosem.)

Úročení peněz v peněžence je nulové, u peněz na běžném účtu téměř nulové. Jakákoliv jiná rozumná forma držení peněz má očekávaný výnos vyšší. Proto je dobré se zamyslet nad tím, jak velkou část z peněz na běžné výdaje v daném měsíci držet rovnou v peněžence a na běžném účtu a jak velkou část držet přechodně například na (výrazně lépe úročeném) spořicímu účtu. Z tohoto účtu si pak peníze můžeme do peněženky nebo na běžný účet podle potřeby stahovat.

Je ovšem jasné, že čím nižší obnosy vkládáme do peněženky a na běžný účet, tím dříve je během nákupů vyčerpáme, a tedy tím častěji budeme potřebovat stáhnout další peníze ze spořicího účtu. A toto stahování je i při dnešní komfortní úrovni mobilního a internetového bankovníctví přece jen krapet otravné.

Každý z nás si proto musí nastavit režim podle svého osobního gusta a situace. Držení aspoň části peněz na běžné měsíční výdaje na spořicímu účtu a jejich stahování do peněženky nebo na běžný účet až krátce před tím, než je budeme potřebovat, dává tím větší smysl, (a) čím je úročení spořicího účtu vyšší (finanční hledisko) a (b) čím je pro nás stahování peněz ze spořicího účtu méně otravné (nefinanční hledisko).

Zatímco tedy pro někoho nebo v některých situacích je rozumné držet většinu peněz na běžné výdaje na spořicímu účtu a stahovat je odtamtud do peněženky nebo na běžný účet po malých částkách třeba každý den, pro jiného nebo v jiných situacích je rozumné držet veškeré peníze určené na běžné výdaje rovnou na běžném účtu nebo v peněžence a s jejich přechodným ukládáním na spořicí účet se vůbec neobtěžovat.

PODIVNÁ ČESKÁ LÁSKA K BĚŽNÝM ÚČTŮM

Může se zdát, že předchozí odstavce zbytečně detailně rozebírají něco tak banálního, jako je samozřejmá zásada nenechávat hloupě válet v peněženke nebo na běžném účtu víc peněz, než budeme potřebovat k běžným nákupům v nejbližších dnech nebo několika málo týdnech.

Jenomže data ukazují, že Češi si libují právě v tomto hloupém válení.

Například předpokládejme, že pro průměrného Čecha je rozumné, aby měl na běžném účtu na konci každého měsíce zhruba polovinu svých průměrných měsíčních běžných výdajů. To by znamenalo, že rozumný průměrný zůstatek na běžných účtech v českých bankách v součtu za celou českou populaci by měl být roven zhruba polovině průměrné měsíční spotřeby domácností. Ve skutečnosti je ale na těchto účtech (i poté, co odečteme zůstatky na účtech podnikatelů) dlouhodobě daleko víc a v průběhu času ten převis ještě narůstá.

Před dvaceti lety držely domácnosti na svých běžných účtech nikoliv polovinu své měsíční spotřeby, nýbrž zhruba pětkrát víc. V dalších letech tento násobek ještě rostl. Dokonce i v roce 2023, kdy se úročení spořicíh účtů vyšplhalo extrémně vysoko (takže zbytečné válení peněz na běžných účtech se stalo skutečně drahé), drželi Češi na běžných účtech celkově obnos, který byl oproti výše předpokládané rozumné částce zhruba desetinásobný!

RUM JAKO PLÁNOVANÉ VÝDAJE

Nalodění lahve s rumem připraveným na plánovaný přípitek se podobá odložení peněz na **plánované výdaje** – tedy na ty výdaje, které nejsou běžné (obvyklé, pravidelné), nicméně jsme poměrně pevně rozhodnutí je udělat ve vzdálenější budoucnosti, protože chceme nebo budeme muset. Může jít o budoucí útraty za plánovanou dovolenou, za plánovaný nákup nového auta, za školné (pokud je placeno jen jednou za čas) plynoucí z plánovaného pokračování studia našeho potomka, na plánovanou rekonstrukci kuchyně a podobně.

Podobně jako umístění rumu v lodi už není tak opatrné a tak blízko po ruce jako v případě záchranné vesty a pádel, i umístění peněz odkládaných stranou na plánované výdaje může v některých případech být rizikovější (a tedy obvykle výnosnější) a méně likvidní než v případě finanční rezervy a peněz na běžné výdaje.

Co to znamená „v některých případech“? Má toto umístění být relativně rizikové a likvidní, například do **akciového podílového fondu**, nebo rizikové a nelikvidní, například do nemovitosti, nebo opatrné a likvidní, například do **podílového fondu peněžního trhu**, nebo opatrné a nelikvidní, například do **terminovaného bankovního vkladu**? To by mělo záviset zejména na důležitosti a časovém horizontu plánované platby a také na tom, jaké jsou v danou chvíli u různých variant umístění úrokové sazby, poplatky a očekávané výnosy.

Peníze odkládané na pozdější plánované výdaje na začátku připomínají tvorbu rezervy, protože jsou určeny na výdaje, které provedeme až ve vzdálenější budoucnosti; jasný rozdíl je v tom, že u rezervy nevíme předem, na co konkrétně ji jednoho dne použijeme.

Méně ostrá může být hranice mezi plánovanými výdaji a výdaji běžnými: pokud dostaneme svůj hlavní příjem (pro většinu čtenářů je to nejspíš mzda) začátkem měsíce, ale nájemné platíme až koncem měsíce, je třeba si příslušný obnos na těch několik týdnů uvnitř měsíce odložit stranou. Úhrada nájemného se tak z pohledu měsíčního hospodaření naší domácnosti dá pokládat za výdaj běžný, ale z denního pohledu se dá vnímat i jako výdaj plánovaný.

SPOŘENÍ NA DŮCHOD

Speciálním druhem výdaje je spoření na důchod. Můžeme ho vnímat jako druh finanční rezervy: jde přece o přípravu na „nepříznivý šok“ v podobě dosažení jistého hraničního věku, kolem něhož nebo brzo po něm nejspíš dojde k poklesu našich pracovních příjmů.

Jenomže my víme se slušnou jistotou, že onen šok přijde, takže spoření na důchod je vlastně i odkládáním peněz na plánované výdaje. Dokonce aspoň zhruba víme, za jak dlouhou dobu přijde, a konkrétně že, jsme-li mladí, přijde až za mnoho let – takže penzijní spoření se dá v mládí považovat i za příklad úspor.

Odtud pak vychází obvyklé doporučení: v mládí investovat takto odložené peníze jako úspory, a až teprve s blížícím se věkem odchodu do důchodu je postupně přesouvat do způsobů investování doporučovaných pro peníze, které odkládáme na plánované výdaje.

Spoření na důchod je zajímavé i tím, že se těší finanční podpoře ze strany státu: daňové zvýhodnění (pokud využíváme „dlouhodobý investiční produkt“), a případně dokonce i příspěvky od státu (pokud využíváme doplňkové penzijní spoření). Na tyto výhody má ovšem klient nárok jen v případě, že odložené peníze vybere až po dosažení určitého hraničního věku; stát tak klienty ponouká k tomu, aby odkládané peníze vybírali právě až ve vyšším věku. Dělá to proto, že se tím snižuje riziko politicky jedovatých demonstrací chudých důchodců před sídlem vlády nebo parlamentu.

Stanovit vhodnou výši částky, kterou bychom měli odkládat na důchod, je ale těžké. České vlády totiž prozatím nebyly schopny dospět k nastavení penzijního systému do trvale udržitelné podoby, v jejímž rámci by každý občan měl možnost věrohodně předvídat, jaké bude mít po odchodu z posledního zaměstnání příjmy z veřejné pokladny.

A vzhledem k tomu, že odchod na odpočinek je pro mnohé z nás vzdálen třeba až desítky let, jsou tady velké nejistoty i v dalších směrech: jakou životní úroveň si budeme chtít nastavit my sami, jak bude tato životní úroveň tou dobou nákladná a jaké překážky nám při jejím dosahování nachystá osud. Budeme mít chuť a sílu například cestovat? A pokud ano, jak nákladné budou letenky? Budeme mít chuť a sílu bydlet ve velkém domě? A pokud ano, jak nákladné budou energie? Budeme hodně nemocní? A pokud ano, jak nákladné budou léky?

STARÁ KYTARA JAKO ÚSPORY

Možná patříte mezi ty šťastlivce, kteří si už vybudovali rezervu v žádoucí výši (neboli vodák má záchrannou vestu), kteří pokryli všechny své běžné výdaje (obě pádla jsou po ruce) a také odložili peníze na plánované výdaje (na palubě je uložena láhev rumu), a přesto jim pořád ještě z příjmů nějaká uspořená částka zbývá (v lodi je vedle pádel a rumu pořád ještě místo). V takovém případě můžete začít přemýšlet o tom, jak budete tyto své **úspory** investovat

(vodák může přemýšlet, jakým nadstandardním vybavením vyplní zbylý prostor v lodi).

O úsporách víme, že je na nic konkrétního teď ani do budoucna (zatím) nepotřebujeme, a tedy že nám nejspíš nebude zásadně vadit, když v důsledku nějakých nepříznivých událostí o část úspor přijdeme (kdyby nám to vadilo, protože jsme úspory potřebovali na něco konkrétního, pak by nešlo o úspory, nýbrž o peníze na plánované výdaje – a o těch už byla řeč výše). Proto dává smysl investovat úspory v podobě, která je oproti umístění rezervy i částky na plánované výdaje výrazně více nelikvidní a riziková.

Proč nelikvidní? Protože o případném budoucím použití úspor budeme nejspíš schopni rozhodnout s jistým předstihem, a tak by nemělo vadit, že likvidace investic, do kterých jsme úspory umístili, bude trvat delší dobu.

Proč riziková (tedy například do akciových podílových fondů, jednotlivých akcií, firemních dluhopisů, nemovitostí a podobně)? Protože u úspor nám nijak zásadně nevadí případná ztráta, a tak si u nich můžeme k našemu „finančnímu tělu“ připustit víc rizika, a tím si otevřít možnost zvýšit u nich očekávaný výnos.

Ostatně i vodák, pokud už si na loď vezme něco, co vlastně možná ani nebude potřebovat, jako třeba zmíněnou starou odrbanou kytaru, pak takové vybavení neskládá v lodi hned po ruce (což by byla obdoba likvidity) a ani na tom nejbezpečnějším místě (což by byla obdoba nízkorizikovosti).

U finanční rezervy byl způsob investování jasný (spořicí účet); u běžných a očekávaných výdajů už trochu závisel na okolnostech (možnosti sahají od peněženky nebo běžného účtu až po nízkorizikové podílové fondy). U peněz, které chápeme jako naše úspory, začíná přicházet v úvahu i možnost, že přistoupíme na určité výraznější riziko. Nejlepší způsob investování úspor tudíž závisí na okolnostech ještě mnohem víc než u běžných a plánovaných výdajů.

Jde už nejen o to, s jakými úrokovými sazbami a poplatky se dá počítat u různých druhů držby nebo jaké se dají u různých druhů aktiv očekávat výnosy a jaké jsou příslušné daňové sazby, ale roli tentokrát hraje i to, jak se jako investor svých úspor stavíme právě k riziku a jak velkým psychickým průšvihem by pro nás bylo, kdyby byl výnos z našich úspor nakonec zřetelně pod očekáváním.

Pokud nejsme ve věcech investování s rizikem kovaní, je dobré vhodný způsob investice úspor probrat s profesionálem. Ten by měl zajistit, že podstoupíme jen nezbytně nutnou dávku rizika –

tedy že riziko nebude přesahovat úroveň, která odpovídá likviditě investice, jejímu očekávanému výnosu a dalším jejím vlastnostem.

Sečteno a podtrženo, naše výdaje bychom měli dělit a investovat takto (v pořadí podle důležitosti):

- (1) budování rezervy (dokud není vybudovaná) → spořicí účet
- (2) běžné výdaje → běžný účet, peněženka, spořicí účet
- (3) plánované výdaje → spořicí účet, termínovaný vklad, podílové fondy, ETF a podobně
- (4) úspory → podílové fondy, ETF, nemovitosti a podobně

O POSPREJOVANÝCH FASÁDÁCH

ANEB

**Proč je finanční rezerva
pro spoustu lidí tak
strašný problém?**

Schválně zkuste lidem kolem sebe oznámit, že by měli z každého svého příjmu odložit stranou nejen peníze na konkrétní budoucí plánované výdaje, jako je třeba chystaná dovolená nebo nákup nového auta, ale že by měli z každého příjmu kromě toho ještě odložit třeba desetinu jako příspěvek na finanční rezervu na horší časy. Mnozí si budou pohoršeně fukat na čelo:

PROSÍM? COPAK KRADU?? NA TAKOVÉ FANATICKÉ SPOŘENÍ JÁ ROZHODNĚ NEMÁM!

Podle průzkumů má nemalá část českých domácností pocit, že jejich příjmy nejsou dost vysoké vůbec na jakékoliv budování finanční rezervy, natožpak aby na tuto rezervu odkládali z každého příjmu 10 %.

Mnozí z nás se v tomto ohledu cítí životem zahnáni jaksi do kouta: na jakoukoliv tvorbu rezervy jim rozhodně nezbyvá ani koruna, protože celý jejich příjem obvykle padne na jídlo, bydlení a všechny další úplné životní nezbytnosti a samozřejmosti (v lepším případě ještě na plánované výdaje, jako je třeba renovace kuchyně).

CO JSOU ŽIVOTNÍ NEZBYTNOSTI A SAMOZŘEJMOSTI

Seznam takových životních nezbytností a samozřejmostí je pro každého z nás velmi odlišný. Někteří lidé by do něj nejspíš zařadili i třeba takové položky, jako je karton cigaret měsíčně a zimní dovolená v Alpách a letní dovolená u Jadranu a mobilní tarif s neomezenými daty a šest piv každý pátek v hospodě a manikúra ob týden a splátka půjčky na novou televizi (ta předchozí už byla dva roky stará a široká jen metr) a dvoustekorunový sázkový tiket týdně.

Většina z nás asi bude souhlasit, že čím víc zboží a služeb spotřebováváme nebo můžeme spotřebovat, tím je náš život příjemnější. Shodneme se ale i na tom, kde je hranice „minimálního“ („slušného“, „základního“, „civilizovaného“) žití? Žádná zcela objektivní, fyziologická hranice neexistuje, a o to jsou debaty na toto téma divočejší a rozhořčenější.

Představu o konkrétním „minimálním koši“ zboží a služeb má každý z nás asi jinou, nicméně na „minimální sumě“ vydajů na

živobytí jsme schopni se shodnout, a už jsme se dokonce (skrze své zvolené zástupce) i shodli – výsledkem je zákonná úroveň „životního minima“ a „existenčního minima“. **Životním minimem** se (podle zákona o životním a existenčním minimu) rozumí „minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb“; **existenční minimum** je pak hranice, která „umožňuje přežít“. Existenční minimum je tedy oproti životnímu minimu nižší, protože pouhé přežití je horší než „společensky uznaná“ úroveň živobytí.

Obě minima jsou ale jen celkové částky; jakákoliv podrobnější představa o tom, jak vypadá (aspoň nejskromnější) „výživa a ostatní základní osobní potřeby“ nebo jak vypadá „přežití“, už je velmi sporná. Může tam patřit třeba aspoň jedna cigareta denně? Aspoň dvě piva v hospodě týdně? Aspoň 2 GB datových služeb měsíčně? Aspoň 8 metrů čtverečních obytné plochy na člena domácnosti? Aspoň třetina výdajů na něco jiného než potraviny a bydlení?

Leckdo z nás ke svému hospodaření přistupuje tak, že si nejdřív určí svou minimálně přijatelnou životní úroveň, pod kterou se rozhodně nechce dostat. Tuto úroveň si ovšem bohužel takoví lidé obvykle určí jednoduše tak, že jde o nákup těch konkrétních druhů zboží a služeb, které si chtějí v danou chvíli nebo v blízké budoucnosti koupit a na které jim jakž takž stačí příjmy. Tyto „minimálně přijatelné“ výdaje takových lidí se pak samozřejmě rovnají jejich příjmům; a tak není divu, že tvorba rezervy – tedy rozdíl mezi příjmy a „minimálními přijatelnými“ výdaji – vychází v takovém případě téměř nebo zcela nulová.

VYTVÁŘET REZERVU BYCHOM SI MĚLI VŠICHNI

Správný sled úvah o osobním nebo rodinném hospodaření je ale přesně opačný. Stanovení příspěvku na rezervu musí být na úplném začátku, nikoliv na úplném konci. Jedině pokud si člověk zvykne z každého příjmu odkládat ze všeho nejdřív příslušnou částku do rezervy, je pak na základě toho, co mu zbyde, schopen posoudit, jaký životní styl si skutečně může dovolit.

Věta: „My u nás doma na žádné odkládání peněz do rezervy dlouhodobě prostě nemáme.“ (pokud se skutečně týká dlouho-

dobé situace, a nikoliv jen nějakých momentálních přechodných potíží) naznačuje, že daná domácnost v minulosti udělala nějaké zásadní finančně chybné rozhodnutí: zvolila životní styl, který je příliš drahý na to, aby jí dovoľoval tu nejzákladnější rozpočtovou nutnost, tedy odkládání peněz na budování rezervy. Zvolila životní styl, na který prostě nemá a od něhož by měla co nejdřív začít ustupovat. Druhou možností je samozřejmě navýšení příjmů tak, aby daná domácnost na zvolený životní styl měla, tedy aby měla měsíc za měsícem dost peněz nejen na běžné i plánované výdaje, ale zároveň – a především! – i na budování odpovídající rezervy.

PENÍZE JSOU V ŽIVOTĚ BOHUŽEL AŽ NA PRVNÍM MÍSTĚ

Řekněme, že zvažujeme změnu životního stylu výrazně navyšující naše výdaje; například založení rodiny, přestěhování do lepšího bytu nebo zápis dítěte do hokejového oddílu.

Pokud každý měsíc po odložení zvolené části našeho celkového příjmu stranou do rezervy nebudeme schopni uhradit náklady plynoucí z nově zvoleného životního stylu, tedy pokrýt všechny z něj plynoucí běžné výdaje a dát potřebný příspěvek na plánované výdaje, pak na zvažovaný nový styl života prostě v danou chvíli nemáme – a tedy bychom se do takové změny vůbec neměli pouštět.

Jakkoliv to zní krutě a depresivně, v takovém případě bychom neměli zakládat rodinu, neměli bychom se stěhovat, neměli bychom dítě zapisovat do hokejového oddílu. Pokud to uděláme, dopouštíme se hazardu podobně jako ten, kdo si někde ve skalách v touze po hezké fotce stoupá úplně na okraj propasti a nenechává si žádný odstup od hrany srázu jako „rezervu“ pro případ, že by ztratil rovnováhu třeba v náhlém poryvu větru. Správný postup je přitom přesně opačný: nejdřív si určit bezpečný odstup, a pak při zachování takového odstupů udělat nejlepší možnou fotku.

PS: Heslo „Peníze jsou v životě až na prvním místě,“ vyznívá jako hloupé, přízemní, materialistické zbožštění peněz – něčeho, co nám štěstí a radost nepřinese. Všichni přece známe jiné heslo: „To nejhezčí v životě je zadarmo.“ Ovšem spousta poměrně hezkých věcí, jako je například plná lednice nebo vyhrátý byt, zadarmo není. A heslo o penězích na prvním místě je (v souvislosti s nutností vybudovat si finanční rezervu) jen zkratkovitým vyjádřením